

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

**HOTĂRÂRE
PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII**

**unor prevederi din Regulamentul Parlamentului,
adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996
(Sesizările nr. 9a/2014, nr. 11a/2014 și nr. 28a/2014)**

CHIȘINĂU

4 iunie 2014

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Tudor PANȚÎRU,
DI Victor POPA,
DI Petru RAILEAN, *judecători*,
cu participarea dlui Sergiu Stratan, *grefier*,

Având în vedere sesizările depuse la 14 februarie 2014,
21 februarie 2014 și 14 aprilie 2014,
înregistrate la aceleași date,
Examinând sesizările menționate în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 14 februarie 2014, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de către deputații în Parlament, dnii Artur Reșetnicovși Igor Vremea pentru controlul constituționalității articolelor 27 alin. (3), 31 alin. (4), 36 alin. (1), 46 alin. (1)-(2), 47 alin.(13)-(15), 61 alin. (4), 63 alin. (3), 88 alin. (3), 102 alin. (7), 105 alin. (2) și (6), 129 alin. (4), 132 lit. d¹) și lit. d²), 133 alin. (6) și 139¹alin. (2) și (3) din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr. 294 din 12 decembrie 2013.

2. La 21 februarie 2014, deputații în Parlament, dnii Igor Dodon și Ion Ceban, au depus o sesizare privind controlul constituționalității articolului 46 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr. 294 din 12 decembrie 2013.

3. Autorii sesizării au pretins, în special, că prevederile contestate vin în contradicție cu dispozițiile articolelor 1 alin. (3), 2 alin. (1), 5 alin. (1), 6, 7, 32 alin. (1), 54 alin. (1) și alin. (2), 60, 63 alin. (1) și alin. (4), 67 alin. (2), 68, 70 alin. (1) și alin. (3), 71, 73, 74, 114 și 134 alin. (1) și alin. (3) din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 25 martie 2014 sesizările au fost declarate admisibile, fără a prejudicia fondul cauzei. Totodată, a fost respinsă solicitarea autorilor sesizării privind suspendarea acțiunii prevederilor contestate.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

5. În același timp, având în vedere identitatea de obiect în partea ce ține de controlul constituționalității articolului 46 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului, în temeiul articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea a decis conexarea sesizărilor într-un singur dosar.

6. Ulterior, la 14 aprilie 2014, deputații în Parlament, dnii Mihai Ghimpu, Valeriu Munteanu și dna Corina Fusu au depus o sesizare privind controlul constituționalității articolului 60 alin. (5) din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr. 294 din 12 decembrie 2013.

7. Prin decizia Curții Constituționale din 19 mai 2014 sesizarea nr. 28a/2014 a fost declarată admisibilă, fiind conexată cu sesizările nr. 9a/2014 și nr. 11a/2014.

8. În procesul examinării dosarului, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și Guvernului.

9. În ședința plenară publică a Curții sesizările au fost susținute de dl Igor Vrenea, Ion Ceban, Valeriu Munteanu, deputați în Parlament, autori ai sesizării, și dl Maxim Lebedinschi, reprezentatul legal al dlui Igor Dodon. Parlamentul a fost reprezentat de dl Ion Creangă, șeful Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului.

ÎN FAPT

10. La 12 decembrie 2013, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 294 pentru modificarea și completarea Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996.

11. Prin legea respectivă, Parlamentul a operat o serie de modificări și completări în Regulamentul Parlamentului privind: atribuțiile comisiilor permanente și de anchetă, procedura legislativă, desfășurarea ședințelor Parlamentului, procedura de notificare a absențelor, interdicțiile și sancțiunile aplicate deputaților.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

12. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr.1) sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

„(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

[...]"

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

„(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

[...]"

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

„(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.”

Articolul 63

Durata mandatului

„(1) Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

[...]

(4) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.”

Articolul 64

Organizarea internă

„(1) Structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sînt prevăzute în bugetul aprobat de acesta.

[...]"

Articolul 68

Mandatul reprezentativ

„(1) În exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.”

Articolul 70

Incompatibilități și imunități

„(1) Calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

(3) Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa.”

Articolul 71

Independența opiniilor

„Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.”

Articolul 72

Categorii de legi

„(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

[...]

(3) Prin lege organică se reglementează:

[...]

c) organizarea și funcționarea Parlamentului;

[...]”

Articolul 73

Inițiativa legislativă

„Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.”

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărârilor

„(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

(2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.

[...]”

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

Articolul 115

Instanțele judecătorești

„[...]

(4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sînt stabilite prin lege organică.”

Articolul 116

Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

Articolul 125
Mandatul procurorilor

„[...]”

(5) În exercitarea mandatului procurorii se supun numai legii.”

13. Prevederile relevante ale Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 (M.O., 2007, nr. 50, art. 237), sunt următoarele:

Articolul 27
Atribuțiile comisiilor permanente

„[...]”

(3) **Comisiile permanente emit, de asemenea, avize consultative în vederea asigurării aplicării uniforme a legislației, care nu pot fi folosite ca probe în instanțele de judecată.**

[...]”

Articolul 31
Efectuarea anchetelor de către comisiile permanente

„[...]”

(4) În vederea desfășurării anchetei comisia permanentă va putea invita pentru audieri orice persoană care are o calitate oficială. **Nu pot fi invitați în cadrul anchetei reprezentanții puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală pentru prezentarea informațiilor ce ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor și/sau confidențialitatea urmăririi penale.**

[...]”

Articolul 36
Atribuțiile comisiilor de anchetă

„(1) Comisia de anchetă citează ca martor orice persoană care dispune de informații despre vreo faptă sau împrejurare de natură să servească la cercetarea cauzei. **Nu pot fi citați în cadrul anchetei reprezentanții puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală pentru prezentarea informațiilor care ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor și/sau confidențialitatea urmăririi penale.**

[...]”

Articolul 46
Modificarea și completarea ordinii de zi

„(1) **Modificarea și completarea ordinii de zi poate avea loc numai la prima ședință plenară a săptămânii de lucru, la cererea și în baza deciziilor Biroului permanent, a unei fracțiuni parlamentare, a unei comisii permanente la cererea, a unui grup din 5 deputați sau a autorului actului menționat în ordinea de zi. Cererea motivată de modificare și/sau completare a ordinii de zi, expusă în scris, însoțită de decizia respectivă, este transmisă președintelui ședinței până la începutul acesteia.**

(2) Cererile motivate privind modificarea și completarea ordinii de zi se fac printr-o singură luare de cuvânt, **care nu depășește un minut.** În cazul în care există o altă

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

păreră, se va da cuvânt numai câte unui reprezentant din partea fiecărei fracțiuni parlamentare, după care propunerile vor fi supuse votării.

[...]

(4) Nu sînt admise dezbateri și luări de cuvânt altele decât cele pe marginea ordinii de zi. Proiectele de acte legislative care nu au rapoarte, după caz, corapoarte ale comisiilor sesizate în fond nu pot fi incluse în proiectul ordinii de zi a ședințelor Parlamentului decât dacă, la propunerea Biroului permanent sau a fracțiunilor parlamentare, Parlamentul nu decide altfel.”

Articolul 47

Condițiile exercitării dreptului de inițiativă legislativă și subiecții acestui drept

„[...]

(13) Proiectele de acte legislative incluse în ordinea de zi a ședințelor în plen ale Parlamentului, care, la expirarea legislaturii în cazul alegerilor ordinare sau anticipate, au fost lăsate fără examinare, precum și proiectele de legi aprobate în prima lectură sau cele care urmează a fi votate în lectura finală sînt trecute pe ordinea de zi a Parlamentului de următoarea legislatură.

(14) Proiectele de acte legislative înregistrate care nu au fost incluse în ordinea de zi a Parlamentului devin nule după 2 ani de la înregistrarea lor.

(15) Proiectele de acte legislative care și-au pierdut actualitatea, precum și cele rămase fără autori pot fi respinse de Parlament în baza unei liste comune, în temeiul rapoartelor comisiilor de profil.”

Articolul 60

Dezbaterea proiectelor de legi pe lecturi

„[...]

(5) La solicitarea Președintelui ședinței sau a unei fracțiuni parlamentare, cu votul majorității deputaților aleși, unele proiecte de legi pot fi supuse dezbaterilor și adoptării în regim de urgență.”

Articolul 61

Dezbaterea proiectelor de legi în primă lectură

„(1) Dezbaterea proiectului de lege în prima lectură constă în:

- a) prezentarea de către autor a proiectului în conformitate cu art.47;
- b) audierea raportului comisiei permanente sesizate în fond;
- c) luările de cuvînt ale deputaților cu respectarea obligatorie a ordinii acordării de cuvînt reprezentanților tuturor fracțiunilor parlamentare.

(2) Raportul comisiei permanente sesizate în fond este prezentat de către președintele acesteia sau de un membru al ei desemnat de comisie.

(3) În cadrul dezbaterilor, un deputat are dreptul să adreseze rapoartorilor cel mult 2 întrebări. Formularea unei întrebări nu poate depăși 2 minute. Fiecare răspuns nu poate depăși 2 minute. Pe marginea proiectelor prezentate, comentarii nu se admit.

(4) Luările de cuvînt stabilite prin alineatele (1) și (2) nu vor depăși 7 minute pentru fracțiunile parlamentare și 5 minute pentru deputați.”

Articolul 63

Deciziile adoptate în urma dezbaterii proiectelor de legi în primă lectură

„(1) În urma dezbaterii proiectului de lege în primă lectură, Parlamentul poate adopta una din următoarele decizii:

- a) adoptarea legii;

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

b) remiterea proiectului de lege, la propunerea președintelui ședinței, spre definitivare comisiei permanente sesizate în fond sau unei alte comisii competente;

c) aprobarea proiectului de lege în prima lectură și pregătirea lui pentru a fi dezbătut în a doua lectură;

d) respingerea proiectului de lege.

(2) Deciziile Parlamentului asupra dezbaterilor proiectelor de legi în primă lectură se consemnează în stenograma ședinței, dacă Parlamentul nu decide altfel.

(3) Proiectul actului legislativ poate fi supus dezbaterii și votării în lectura a doua (sau finală, după caz) în aceeași ședință, după votarea în prima lectură, dacă nu au parvenit amendamente care necesită examinare suplimentară. Propunerea pentru dezbaterea proiectului actului legislativ în lectura a doua sau/și în cea finală se face la solicitarea comisiei permanente sesizate în fond, a unei fracțiuni parlamentare sau a președintelui ședinței.”

Articolul 88

Procedura de vot în ședință

„(1) Înainte de votare președintele ședinței formulează clar problema ce se pune la vot, fără a o comenta. Fiecare propunere se votează separat. În cazul în care deputatul insistă ca propunerea lui să fie pusă la vot, cerința lui se execută în mod obligatoriu. Rezultatele votării se anunță clar pentru a fi fixate în stenogramă.

(2) Înainte de procedura de vot, în caz de necesitate sau la solicitarea unei fracțiuni parlamentare, președintele ședinței verifică cvorumul care trebuie să corespundă cerințelor constituționale și legale cu privire la votarea proiectelor de acte legislative prin intermediul dispozitivelor electronice sau prin numărarea deputaților de către numărători.

(3) Solicitarea de verificare a cvorumului din partea unei fracțiuni parlamentare este admisă doar dacă majoritatea deputaților fracțiunii respective sînt prezenți în sala de ședință.

[...]”

Articolul 102

Regimul de lucru al Parlamentului

„[...]”

(7) Pauzele destinate convocării ad-hoc a unor grupuri de lucru sau a unor comisii parlamentare sînt stabilite prin votul Parlamentului. Durata acestora poate depăși limita stabilită la alin. (6). Prevederile prezentei norme se vor aplica și în cazul în care ședința plenară a Parlamentului nu a fost închisă și va continua în altă zi.”

Articolul 105

Luările de cuvânt în cadrul ședințelor plenare

„(1) Persoanele care iau cuvântul în Parlament vorbesc de la tribună sau de la microfoanele special instalate. Nimeni nu poate lua cuvântul decât dacă îi este oferit de președintele ședinței.

(2) Deputații care intenționează să ia cuvântul pe marginea problemelor incluse în ordinea de zi se înscriu în lista vorbitorilor la președintele ședinței. În aceeași listă se indică chestiunea din ordinea de zi și timpul solicitat de vorbitor, ce nu poate depăși 7 minute pentru fracțiunile parlamentare și 5 minute pentru deputați. Președintele ședinței poate limita în timp înscrierea pentru luările de cuvânt.

(3) Vorbitorii sînt obligați să se refere exclusiv la chestiunea pentru discutarea căreia s-au înscris la cuvînt. În caz contrar, președintele ședinței le atrage atenția și, dacă ei nu se conformează, le retrage cuvîntul și deconectează microfonul.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

(4) Președintelui Republicii Moldova și Primului-ministru li se dă cuvânt în orice moment, la solicitare, dacă Parlamentul nu decide altfel. În caz de necesitate, persoanelor menționate li se acordă timp suplimentar celui prevăzut la alin.(2).

(5) Pe marginea luărilor de cuvânt, Parlamentul poate iniția dezbateri, stabilind timpul și modul de desfășurare a acestora.

(6) Luarea de cuvânt poate fi limitată în timp la decizia Parlamentului, prin votul majorității deputaților prezenți.

(7) Dacă în luarea de cuvânt se face referință la o fracțiune parlamentară sau la un deputat, fracțiunea și deputatul au dreptul la replică, imediat după respectiva luare de cuvânt, care nu poate depăși 3 minute. Este interzisă replica la replică.”

Articolul 129

Absența deputaților de la ședințe

„(1) Deputatul nu poate lipsi de la ședințele Parlamentului sau ale comisiei permanente din care face parte decât din motive întemeiate.

(2) Neparticiparea deputatului la ședința Parlamentului în legătură cu îndeplinirea unei însărcinări date de Parlament, Biroul permanent, comisia parlamentară sau de fracțiunea din care face parte, precum și de Președintele Parlamentului, se consideră absență din motive întemeiate, la fel ca și:

a) aflarea deputatului în concediu medical;

b) aflarea deputatului în concediu din motive personale;

c) neparticiparea deputatului la ședința Parlamentului sau a comisiei permanente în semn de protest la o chestiune din ordinea de zi, anunțată în ședința acestora.

(3) Absența din alte motive decât cele specificate la alin. (2) se consideră absență fără motiv întemeiat.

(4) Absența de la ședința Parlamentului a deputatului care îndeplinește o însărcinare a comisiei parlamentare sau a fracțiunii din care face parte se coordonează în prealabil cu Președintele Parlamentului.

(5) Deputatul care nu poate participa la ședință din alte motive decât cele specificate la alin. (2) lit. c) este obligat să informeze Biroul permanent prin intermediul subdiviziunii Secretariatului Parlamentului, responsabilă de asigurarea ședințelor plene, în baza unei declarații în scris, despre cauzele care îl împiedică să participe.

(6) Biroul permanent va stabili modalitatea de evidență a prezenței deputaților la ședințele Parlamentului și ale comisiilor permanente din care aceștia fac parte.”

Articolul 132

Interdicții

„Se interzic:

a) proferarea de insulte, amenințări sau calomnii atât de la tribuna Parlamentului, cât și din sala de ședințe;

b) dialogul între vorbitorul aflat la tribună și persoanele aflate în sală;

c) convorbiri la telefoane mobile în sala de ședințe a Parlamentului în timpul ședințelor în plen;

d) tulburarea dezbaterilor sau crearea agitației în sala de ședințe;

d¹) accesul în incinta Parlamentului și în încăperile în care se desfășoară ședințele în plen ale Parlamentului și ale organelor sale de lucru cu echipamente portabile de amplificare a sunetului și/sau cu oricare alte obiecte ce ar putea fi folosite pentru tulburarea ordinii și/sau întreruperea lucrărilor ședințelor Parlamentului;

d²) blocarea tribunelor, blocarea accesului în sala de ședințe, blocarea sau limitarea accesului la microfoane, sau crearea unor condiții de imposibilitate a continuării ședințelor plene ale Parlamentului;

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

e) orice acțiuni ce pot împiedica desfășurarea normală a lucrărilor Parlamentului.”

Articolul 133

Sanțiuni pentru încălcarea de către deputați
a prevederilor Regulamentului

„(1) Încălcarea de către deputați a prevederilor Regulamentului în cadrul ședințelor Parlamentului atrage următoarele sancțiuni:

- a) avertismentul;
- b) chemarea la ordine;
- c) retragerea cuvântului;
- d) lipsirea de cuvânt pe o durată de până la 5 ședințe;
- e) eliminarea din sala de ședințe;
- f) interzicerea participării la ședințele plenare pe o durată de până la 10 ședințe.

(2) Sancțiunile prevăzute la alin.(1) lit. a)–d) se aplică de către președintele ședinței, iar sancțiunile de la alin.(1) lit. e) și f) se aplică de Parlament, cu votul majorității deputaților prezenți, la propunerea președintelui ședinței sau a unei fracțiuni parlamentare.

(2¹) Deputatul este obligat să se conformeze cerințelor președintelui ședinței sau deciziei Parlamentului și să execute benevol sancțiunile aplicate.

(3) Sancțiunile aplicate deputaților în cadrul ședințelor Parlamentului se înscriu în stenograma ședinței.

(4) Deputații în privința cărora se propune aplicarea sancțiunilor prevăzute la alin. (1) lit.d)-f) au dreptul să prezinte explicații Parlamentului în decurs de 3 minute.

(5) Executarea sancțiunilor prevăzute la alin.(1) lit.e) și f) se asigură de colaboratorii serviciului special al Parlamentului în baza unui regulament aprobat prin lege.

(6) Deputatul care este sancționat cu interzicerea participării la ședințele plenare pierde indemnizația și 10% din salariu pentru fiecare ședință, începând cu ziua următoare celei în care a fost aplicată sancțiunea, dar nu mai mult de 75% din salariu.”

Articolul 139¹

Executarea sancțiunilor de eliminare din sala de ședințe
sau de interzicere a participării la ședințele Parlamentului

„(1) În cazul în care deputatul nu execută benevol sancțiunea aplicată de Parlament în temeiul prevederilor art. 133 alin. (1) lit. e) și f), executarea se asigură de serviciul special al Parlamentului, care îndeamnă deputatul să părăsească sala de ședințe, escortându-l din sală.

(2) Neexecutarea cerințelor președintelui ședinței și ale colaboratorului serviciului special al Parlamentului de părăsire a sălii de ședințe se sancționează cu pierderea a 25% din salariu și din alte indemnizații pentru luna următoare.

(3) Opunerea de rezistență sau insultele aduse colaboratorului serviciului special al Parlamentului în legătură cu solicitarea de a părăsi sala de ședințe a Parlamentului de către deputatul vizat se sancționează cu pierderea a 50% din salariu și din alte indemnizații pentru luna următoare.

(4) Sancțiunile prevăzute la alin. (2) și (3) se aplică de către Președintele Parlamentului.”

ÎN DREPT

14. Din conținutul sesizărilor, Curtea observă că acestea vizează în esență mai multe prevederi ale Regulamentului Parlamentului care țin de procedura de adoptare a legilor, competența comisiilor permanente și de anchetă, sancțiunile aplicate deputaților și executarea acestora, reglementarea modalității luărilor de cuvânt, posibilitatea modificării ordinii de zi, condițiile de verificare a cvorumului, notificarea absenței deputaților de la lucrările Parlamentului, interdicțiile aplicate acestora.

15. Astfel, sesizările se referă la un ansamblu de elemente și principii constituționale interconexe, precum structura, organizarea și funcționarea Parlamentului, mandatul reprezentativ al deputaților, exercițiul dreptului la inițiativă legislativă și procedura de examinare a proiectelor de acte legislative, principiile independenței opiniilor, democrației și pluralismului politic, autonomia parlamentară.

A. ADMISIBILITATEA

16. În conformitate cu deciziile din 25 martie 2014 și 19 mai 2014, Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. a) din Codul Jurisdicției Constituționale, sesizările prezentate țin de competența Curții Constituționale.

17. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul Jurisdicției Constituționale abilitază deputatul în Parlament cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

18. Curtea observă că obiect al controlului constituționalității îl constituie prevederile articolelor 27 alin. (3), 31 alin. (4), 36 alin. (1), 46 alin. (1)-(2), 47 alin. (13)-(15), 60 alin. (5), 61 alin. (4), 63 alin. (3), 88 alin. (3), 102 alin. (7), 105 alin. (2) și (6), 129 alin. (4), 132 lit. d¹) și lit. d²), 133 alin. (6) și 139¹ alin. (2) și (3) din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr 294 din 12 decembrie 2013.

19. Curtea menționează că Regulamentul Parlamentului Republicii Moldova, fiind adoptat prin lege organică, este susceptibil de controlul constituționalității. Având în vedere principiul autonomiei reglementare a Parlamentului, normele Regulamentului Parlamentului sunt supuse controlului constituționalității doar în măsura în care vizează normele și principiile constituționale.

20. Astfel, potrivit Deciziei nr. 5 din 28 septembrie 2000, Curtea a reținut următoarele:

„[...] numai Parlamentul este în măsură să decidă asupra modalităților, procedurilor și condițiilor în care procedează la luarea unor măsuri, potrivit principiului autonomiei reglementare, în virtutea căruia el își stabilește modul de organizare și desfășurare a propriilor activități, evident, în condițiile normelor constituționale.[...]”

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

21. Curtea reține că normele contestate nu au mai făcut obiect al controlului constituționalității. Prin urmare, Curtea relevă că nu există nici un temei de sistare a procesului în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale. Curtea reține că a fost sesizată legal și este competentă să hotărască asupra constituționalității prevederilor contestate.

22. În același timp, Curtea atestă că, potrivit articolului 6 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională își stabilește ea însăși limitele de competență.

23. Curtea reține că prerogativa cu care a fost investită prin articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acestora.

24. Totodată, Curtea consideră necesar a reitera faptul că o prevedere legală poate constitui obiect al jurisdicției constituționale doar în cazul în care se atestă o legătură indisolubilă de conținut între prevederile abordate sub aspectul neconstituționalității și normele Legii Supreme.

25. În acest context, Curtea relevă că prevederile articolelor 63 alin. (3), 102 alin. (7) și 129 alin. (4) din Regulamentul Parlamentului nu urmează a fi supuse controlului de constituționalitate, normele respective vizând aspecte de oportunitate, autorii sesizării neindicând nici o prevedere constituțională pertinentă în acest sens.

26. Astfel, Curtea menționează că normele constituționale nu reglementează procedura detaliată de adoptare a legilor în lecturi, limitându-se a indica doar obligativitatea adoptării legilor organice în cel puțin două lecturi (art. 74 alin. (1)), fiind prerogativa exclusivă a Parlamentului de a stabili etapele procedurii de legiferare, inclusiv dacă vor exista pauze de timp între lecturi sau nu. Totodată, pretențiile contradicții dintre modificările operate la articolul 63 alin. (3) și prevederile art. 65 și 66 din Regulamentul Parlamentului exced limitelor jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională nefiind competentă să interpreteze un act normativ de categoria legii organice. Or, în corespundere cu art. 43 alin. (2) din Legea nr. 780 din 27 decembrie 2001 privind actele legislative, interpretarea oficială a altor acte decât a Constituției sau a legilor constituționale, ține de competența exclusivă a Parlamentului, ca organ emitent al actului legislativ.

27. La fel, posibilitatea instituită prin art. 102 alin. (7) din Regulamentul Parlamentului de a se stabili pauze pentru convocările ad-hoc ale unor grupuri de lucru sau comisii parlamentare, nu poate fi considerat ca reprezentând o problemă de constituționalitate. Ba mai mult, autorii sesizării nu au indicat nici o normă constituțională ce ar intra în conflict cu prevederea contestată.

28. Totodată, Curtea reține că elaborarea mecanismului de notificare de către deputați a imposibilității prezentării lor la ședințe (prevederile art. 129 alin. (4) din Regulamentul Parlamentului) constituie apanajul Parlamentului. Necesitatea coordonării absenței deputatului cu Președintele Parlamentului

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

rezultă din faptul că acesta, potrivit articolului 14 din Regulamentul Parlamentului, are o serie de atribuții administrative în vederea organizării și desfășurării activității legislativului, inclusiv conducerea lucrărilor Parlamentului și convocarea sesiunilor ordinare, extraordinare sau speciale. Mai mult decât atât, Curtea observă că obligația de coordonare a absenței deputatului cu Președintele Parlamentului, potrivit art. 129 alin. (4), este pusă în sarcina parlamentarului care îndeplinește o însărcinare a comisiei parlamentare sau a fracțiunii din care acesta face parte, în restul cazurilor urmând a fi informat doar Biroul Permanent (art.129 alin. (5)).

29. Reieșind din cele menționate, Curtea va reține pentru examinare în fond art. 27 alin. (3), 31 alin. (4), 36 alin. (1), 46 alin. (1)-(2), 47 alin. (13)-(15), 60 alin. (5), 61 alin. (4), 88 alin. (3), 105 alin. (2) și (6), 132 lit. d¹)și d²), 133 alin. (6) și 139¹alin. (2)-(3) din Regulamentul Parlamentului.

30. Prin urmare, pentru a elucida corespunderea normelor contestate cu dispozițiile constituționale, Curtea va opera cu prevederile articolelor 63, 68, 71, 73, 74 combinate cu articolul 1 alin. (3) din Constituție, prevederile articolelor 114, 116 alin. (1) și 125 alin. (5) din Constituție, precum și cu articolul 32. De asemenea, Curtea va aplica raționamentele expuse în jurisprudența sa anterioară.

B. FONDUL CAUZEI

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 63, 68, 71, 73 ȘI 74 COMBinate CU ARTICOLUL 1 ALIN. (3) DIN CONSTITUȚIE

31. Autorii sesizării pretind că prevederile supuse controlului constituționalității încalcă articolul 63 alin. (4) din Constituție, potrivit căruia:

„(4) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.”

32. Potrivit autorilor sesizării, prevederile contestate încalcă articolul 68 din Constituție, care prevede:

„(1) În exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.”

33. De asemenea, autorii sesizării pretind și încălcarea articolului 71 din Constituție, potrivit căruia:

„Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.”

34. Autorii sesizării consideră că normele contestate aduc atingere și articolului 73 din Constituție, care stabilește:

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

„Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.”

35. Totodată, Curtea va analiza constituționalitatea prevederilor contestate și prin prisma articolului 74 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

(2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.”

1. Argumentele autorilor sesizării

36. Autorii sesizării consideră că modificările și completările operate la art. 46 din Regulamentul Parlamentului contravin articolului 68 din Constituție, care stabilește reprezentativitatea mandatului de deputat și obligația deputatului de a se afla în serviciul poporului pe întreaga durată a mandatului.

37. Astfel, prin obligativitatea prezentării deciziilor fracțiunilor parlamentare pentru formularea propunerilor ce țin de modificarea și completarea ordinii de zi, suplinită cu condiția depunerii unei cereri motivate în scris către președintele ședinței și cu anexarea deciziei până la începutul acesteia, deputatul este privat de posibilitatea de a interveni în procesul legislativ și de a adopta decizii individuale.

38. De asemenea, autorii sesizării afirmă că limitarea în timp de până la un minut pentru formularea propunerii la ordinea de zi contravine aceleiași norme constituționale, deoarece deputaților trebuie să li se asigure posibilitatea de a-și expune ideile în mod liber, adică să dispună de timp suficient pentru aceasta.

39. Totodată, autorii sesizării consideră că modificările operate la art. 47 din Regulamentul Parlamentului contravin articolelor 63 și 73 din Constituție.

40. Astfel, autorii sesizării menționează că prin modificările adoptate la art. 47, Parlamentul, prin alin. (13), a satisfăcut doar aparent executarea Hotărârii Curții nr. 15 din 4 decembrie 2012, deoarece alineatele (14) și (15) contrazic logica expunerii anterioare la acest subiect.

41. Autorii sesizării susțin că și prevederile articolului 60 alin. (5) din Regulamentul Parlamentului vin în contradicție cu dispozițiile articolului 74 alin. (3) din Constituție.

42. În acest context, autorii sesizării relevă că prevederile articolului 74 alin. (3) din Legea Supremă desemnează Guvernul ca fiind unica instituție care stabilește prioritățile de examinare a proiectelor de legi, astfel încât

președintele ședinței sau al unei fracțiuni parlamentare nu poate decide asupra examinării și adoptării în regim de urgență a proiectelor de legi.

43. De asemenea, autorii sesizării consideră că și dispozițiile art. 88 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului nu sunt conforme prevederilor constituționale. Astfel, îndeplinirea de către președintele ședinței a atribuțiilor sale de serviciu nu pot fi condiționate de reglementări suplimentare ce ar restricționa și ar impune încălcarea acestor obligații.

44. Autorii sesizării au indicat că obligația imperativă a președintelui ședinței de a verifica pe tot parcursul ședinței prezența cvorumului rezultă din mai multe articole din Constituție, precum art. 64 alin. (1), care stabilește că structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament, și art. 74 alin. (1) și (2), care prevede că legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

45. Cu referire la pretinsa neconstituționalitate a articolului 133 alin. (6) din Regulamentul Parlamentului, autorii sesizării consideră că pierderea indemnizației și a salariului nu poate fi aplicată ca sancțiune, violându-se astfel principiul *non bis in idem*. Prin urmare, interzicerea participării deputatului la ședințele Parlamentului reprezintă o sancțiune, care de fapt justifică lipsa parlamentarului de la ședințe, atribuindu-i un caracter motivat, iar aplicarea unei sancțiuni suplimentare nu poate avea loc.

46. De asemenea, autorii sesizării menționează că munca deputatului nu se limitează la participarea acestuia la ședințele în plen, din care considerente prin norma contestată parlamentarul este lipsit de remunerația pentru munca efectuată în afara ședințelor plenare.

47. Totodată, modificările efectuate lipsesc deputatul de independență financiară, fiind pusă în pericol eficiența îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu și statutul mandatului, care nu poate fi imperativ.

48. Mai mult decât atât, autorii sesizării consideră că sancțiunile de ordin financiar, instituite prin art. 139¹ din Regulamentul Parlamentului, în corelație cu cele prevăzute de art. 133 alin. (6), pot depăși 100 % din salariul și indemnizațiile deputatului. Acest fapt contravine art. 47 alin. (1) din Legea Fundamentală. De asemenea, aceștia menționează că sancțiunile stabilite pentru încălcarea de către deputați a prevederilor regulamentului sunt indicate exhaustiv în art. 133 din Regulamentul Parlamentului, altele nefiind admise.

49. Mai mult decât atât, autorii sesizării indică că aplicarea sancțiunilor excesiv de dure față de deputați și atentarea la imunitatea parlamentarului este percepută ca o presiune asupra independenței opiniilor (art.71 din Constituție).

2. Argumentele autorităților

50. Parlamentul, în opinia prezentată, a menționat că legislativul dispune de deplină autonomie în ceea ce privește stabilirea normelor juridice ce îi guvernează organizarea și funcționarea.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

51. Astfel, modificările aduse articolului 46 din Regulamentul Parlamentului, vin să disciplineze aleșii poporului la etapa modificării sau completării ordinii de zi a ședințelor Parlamentului.

52. În ceea ce privește modificările survenite la articolul 47 privind valabilitatea proiectelor de acte legislative înregistrate în Parlament, la adoptarea acestora Parlamentul a ținut cont de Hotărârea Curții Constituționale nr. 15 din 4 decembrie 2012 și adresa emisă în acest sens.

53. De asemenea, Parlamentul a menționat că instituirea prin articolul 60 alin. (5) din Regulamentul Parlamentului a procedurii de dezbatere și adoptare a proiectelor de legi în procedură de urgență nu excede cadrului constituțional, articolul 74 alin. (3) din Constituție neinterzicând deputaților de a decide, în cadrul ședințelor comisiilor permanente, ca unele proiecte de legi să fie puse în dezbatere pentru adoptare în regim de urgență.

54. Totodată, prevederea articolului 88 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului, potrivit căreia solicitarea de verificare a cvorumului din partea unei fracțiuni parlamentare este admisă doar dacă majoritatea deputaților fracțiunii respective sunt prezenți în sala de ședințe, nu exonerează președintele ședinței de verificarea cvorumului în vederea respectării dispozițiilor constituționale privind modalitatea de votare a legilor.

55. La fel, Parlamentul a relevat că posibilitatea sancționării materiale a deputaților constituie chestiuni de oportunitate, Curtea nefiind competentă să se pronunțe.

56. Curtea reține că și opiniile scrise ale Președintelui Republicii Moldova și Guvernului conțin puncte de vedere similare.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii generale

3.1.1. Parlamentul – organ reprezentativ suprem

57. Potrivit articolului 2 alin. (1) din Legea Supremă, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

58. În acest sens, Curtea reține că o democrație veritabilă poate fi constituită numai de către popor, prin exercitarea suveranității naționale în mod direct ori prin intermediul reprezentanților săi, aleși în cadrul unui scrutin democratic.

59. În Hotărârea nr. 8 din 19 iunie 2012 privind interpretarea articolelor 68 alin.(1), (2) și 69 alin. (2) din Constituție, Curtea a statuat că:

„17. [Î]n condițiile statului de drept, puterea politică aparține poporului. Dacă primele două elemente definitorii ale statului – teritoriul și populația – au un caracter obiectiv-material, cel de-al treilea element esențial – suveranitatea națională – are un caracter subiectiv-volițional și înseamnă că dreptul de comandă aparține poporului.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

18. Așa cum se precizează în articolul 2 alin. (1) din Constituție, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

19. Dacă în cazul referendumului suntem în prezența unei forme de guvernare directă de către popor, în cazul exercitării suveranității naționale prin organele reprezentative putem vorbi de o guvernare indirectă, sau reprezentativă, a poporului, ceea ce înseamnă că poporul transmite dreptul de comandament unor puteri delegate, care sînt puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească.”

60. Articolul 60 din Constituție prevede că Parlamentul, organul reprezentativ suprem al poporului și unica autoritate legislativă a statului, este alcătuit din 101 deputați, aleși, în conformitate cu articolul 63 alin. (1) din Constituție, pentru un termen de 4 ani.

61. Fiind unica autoritate legislativă, funcția de legiferare reprezintă principala funcție a Parlamentului, care constă în capacitatea acestuia de a elabora și adopta legi.

3.1.2. Autonomia parlamentară

62. Curtea reține că, potrivit articolului 64 din Constituție, structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament.

63. Întru realizarea acestui scop, prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996, Parlamentul a adoptat Regulamentul său, care conține propriile reguli de activitate. Adoptarea regulamentului prin lege rezultă din art. 72 alin. (3) lit. c) din Constituție, potrivit căruia organizarea și funcționarea Parlamentului se reglementează prin lege organică.

64. În Hotărârea nr. 9 din 21 mai 2013 Curtea a reținut:

”52. Parlamentul dispune de deplină autonomie în ceea ce privește stabilirea normelor juridice ce îi guvernează organizarea și funcționarea. În acest sens, Regulamentul Parlamentului se constituie dintr-un ansamblu de norme juridice, menit să organizeze și să disciplineze activitatea parlamentară cu privire la procedura de legiferare, de numire sau de investitură a celor mai importante instituții sau autorități publice în stat. În același timp, normele regulamentare reprezintă instrumente juridice care permit și asigură desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale Parlamentului, autoritate reprezentativă prin care poporul își exercită suveranitatea națională, în conformitate cu prevederile articolului 2 alin. (1) din Constituție.

54. Curtea reține că, examinând autonomia regulamentară parlamentară consacrată în art.64 alin. (1) din Constituție în comun cu alte prevederi legale, **aceasta nu poate fi absolutizată**, întrucât supremația Constituției reprezintă un principiu general, a cărui respectare este obligatorie, inclusiv pentru autoritatea legiuitoare, care nu poate adopta acte legislative și aproba reguli procedurale parlamentare contrare dispozițiilor sau principiilor Constituției. Autonomia parlamentară nu legitimează instituirea unor reguli care încalcă litera și spiritul Legii Supreme. Așadar, și reglementările cuprinse în Regulamentul Parlamentului trebuie să fie **în concordanță cu prevederile constituționale**.

55. Totodată, **Parlamentul în problemele și aspectele legate de organizarea și funcționarea sa internă în privința cărora Constituția nu dispune, are libertatea**

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

să decidă în mod autonom, autonomie care se exercită prin voința majorității membrilor manifestată prin vot.”

3.2. Aplicarea principiilor enunțate la prezenta cauză

3.2.1. *Privind modalitatea de modificare și completare a ordinii de zi a ședinței plenare a Parlamentului [art. 46 alin. (1)-(2)]*

65. Dreptul la inițiativă legislativă marchează începutul procesului legislativ, acest drept, potrivit articolului 73 din Constituție, aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.

66. În Raportul privind inițiativa legislativă (CDL-AD(2008)035), adoptat în cadrul celei de-a 77-a Sesiuni Plenare, desfășurată la Veneția la 12-13 decembrie 2008, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) a subliniat:

„110. Orice inițiativă legislativă va fi eficientă numai odată cu înscrierea propunerii în ordinea de zi a Parlamentului pentru discuții și vot în ședințele publice și în plen ale Parlamentului.

111. Dezbaterile unei inițiative legislative va depinde de includerea acesteia în proiectul ordinii de zi a Parlamentului. **Cu toate acestea, în marea majoritate a regimurilor includerea unei inițiative legislative nu este automată”.**

67. În Hotărârea nr. 15 din 4 decembrie 2012, Curtea a reținut următoarele:

„43. [...] dreptul de inițiativă legislativă constă în posibilitatea subiecților indicați în articolul 73 din Constituție de a prezenta propuneri de *lege ferenda*, corelată cu obligația Parlamentului de a le examina, dezbate și de a se pronunța asupra acestora prin adoptare sau respingere.”

68. De asemenea, în Hotărârea nr.8 din 19 iunie 2012 privind interpretarea articolelor 68 alin.(1), (2) și 69 alin.(2) din Constituție, Curtea a statuat, între altele, următoarele:

„[...] conținutul politic, atât parlamentar, cât și extraparlamentar, al mandatului se realizează prin drepturile politice ale deputaților, și anume: inițiativa parlamentară ce se poate manifesta sub modalitatea dreptului de inițiativă legislativă, prin propuneri legislative sau amendamente [...]”.

69. Curtea relevă complexitatea dreptului de inițiativă legislativă și consecințele sale asupra întregului proces legislativ.

70. Curtea observă că, potrivit articolului 19 din Legea nr.39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament, dreptul deputatului la inițiativă legislativă este garantat prin: a) examinarea obligatorie a propunerii făcute cu titlu de inițiativă legislativă la ședința Parlamentului și adoptarea uneia dintre următoarele hotărâri privind: adoptarea unei legi; trimiterea spre definitivare în comisia permanentă respectivă a proiectului de lege propus; elaborarea unui proiect de lege; respingerea întemeiată a propunerii legislative; b) punerea obligatorie la vot a propunerilor și

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

amendamentelor la lege formulate de deputat, cu respectarea procedurii legislative prevăzute de Regulamentul Parlamentului; c) participarea sa la ședințele Biroului permanent și ale Guvernului.

71. În Hotărârea nr. 15 din 4 decembrie 2012, Curtea a reținut că:

„48. [O]rice inițiativă legislativă, pentru a fi materializată într-un act final adoptat, urmează să parcurgă un anumit mecanism procedural, care determină întregul proces legislativ, în care prerogativele parlamentare intră în forță. Astfel, procedura legislativă parlamentară cuprinde totalitatea regulilor pentru pregătirea examinării, examinarea și votarea unui proiect de lege în Parlament.”

72. Curtea atestă că regulile procedurale de formă și de fond, stabilite de legiuitor, care deschid calea pentru prezentarea, examinarea și aprobarea oricărei inițiative legislative în Parlament se regăsesc în Regulamentul Parlamentului.

73. În acest sens, Curtea observă că condițiile dreptului de inițiativă legislativă și subiecții abilitați cu acest drept, mecanismul înregistrării proiectelor de acte legislative și a propunerilor legislative sunt prevăzute în articolele 47 și 48 din Regulament.

74. Totodată, Curtea constată că, prin Legea nr. 294 din 12 decembrie 2013, Parlamentul a modificat conținutul articolului 46 din Regulamentul Parlamentului, potrivit căruia modificarea și completarea ordinii de zi poate avea loc numai la cererea și în baza deciziilor Biroului permanent, a unei fracțiuni parlamentare, a unei comisii permanente, la cererea unui grup din 5 deputați sau a autorului actului menționat în ordinea de zi, aceasta făcându-se printr-o singură luare de cuvânt, care nu va depăși un minut.

75. Curtea reține că, după avizarea făcută de către comisiile permanente, în conformitate cu art. 13 alin. (1) lit. f) din Regulamentul Parlamentului, Biroul permanent al Parlamentului întocmește, de comun acord cu președinții fracțiunilor parlamentare și ai comisiilor permanente, proiectul ordinii de zi a ședințelor Parlamentului și îl prezintă Parlamentului spre aprobare.

76. La ședința Biroului permanent, în care se examinează chestiunea privind înscrierea pe ordinea de zi a proiectului de act legislativ, comisia permanentă sesizată în fond prezintă: a) scopurile, sarcinile și concepția proiectului, prognoza efectelor social-economice și de altă natură ale acestuia, precum și categoria legii; b) lista autorilor care au participat la elaborarea proiectului; c) lista persoanelor sau organizațiilor care au efectuat expertiza proiectului; d) fundamentarea economico-financiară a proiectului; e) avizul comisiei (comisiilor) permanente pe marginea proiectului; e¹) rezultatele consultării publice a proiectului; f) avizul Direcției juridice a Secretariatului Parlamentului; g) lista și/sau, după caz, proiectele de acte legislative sau normative necesare executării actului legislativ care se adoptă (art. 57 alin. (2) din Regulamentul Parlamentului).

77. Potrivit art. 45 din Regulamentul Parlamentului „ordinea de zi este supusă spre aprobare Parlamentului în ultima zi din săptămâna de lucru ce

precede perioada pentru care a fost întocmită și se aprobă cu votul majorității deputaților prezenți.”

78. Curtea reține că procedura instituită de art. 46 din Regulamentul Parlamentului **vizează doar situația de modificare a ordinii de zi după aprobarea acesteia de către Parlament.**

79. De asemenea, rațiunea reducerii limitei de timp a luării de cuvânt, la un minut rezultă din faptul că, potrivit noilor amendamente, toate propunerile de modificare a ordinii de zi urmează a fi făcute în scris, cu prezentarea argumentelor de rigoare.

80. Curtea reține că aceste modificări au drept scop eficientizarea activității în plen a Parlamentului și nu contravin articolelor 68 și 73 din Constituție, fiind o reglementare de oportunitate a Parlamentului.

3.2.2. Privind valabilitatea proiectelor legislative înregistrate, dar neincluse în ordinea de zi a Parlamentului [art. 47 alin. (13)-(15)]

81. Curtea constată că prin Legea nr. 294 din 12 decembrie 2013 articolul 47 din Regulamentul Parlamentului a fost completat cu alineatele (13)-(15), potrivit cărora proiectele de acte legislative incluse în ordinea de zi a ședințelor în plen ale Parlamentului, care, la expirarea legislaturii în cazul alegerilor ordinare sau anticipate, au fost lăsate fără examinare, precum și proiectele de legi aprobate în prima lectură sau cele care urmează a fi votate în lectura finală sînt trecute pe ordinea de zi a Parlamentului de următoarea legislatură. De asemenea, proiectele de acte legislative înregistrate care nu au fost incluse în ordinea de zi a Parlamentului devin nule după 2 ani de la înregistrarea lor, iar proiectele de acte legislative care și-au pierdut actualitatea, precum și cele rămase fără autori pot fi respinse de Parlament în baza unei liste comune, în temeiul rapoartelor comisiilor de profil.

82. Curtea reține că aceste amendamente au fost adoptate în vederea executării Hotărârii nr. 15 din 4 decembrie 2012 pentru controlul unor prevederi referitoare la exercitarea dreptului la inițiativă legislativă.

83. În acest sens, Curtea reiterează că potrivit articolului 63 alin. (4) din Constituție: „Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.”

84. Prin Hotărârea nr. 15 din 4 decembrie 2012, Curtea a reținut următoarele:

„53. Din conținutul acestei norme [articolul 63 alin. (4)] rezultă cu claritate că Legea Supremă obligă noul corp legislativ să examineze proiectele care nu au parcurs până la capăt etapele procedurii legislative parlamentare, dar care au fost înscrise în ordinea de zi a Parlamentului.

[...]

71. În partea ce ține de stabilirea unor termene de valabilitate a proiectelor de acte legislative, **Curtea este gata să accepte argumentul autorităților că asemenea**

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

norme sunt orientate să degreveze procesul legislativ de proiectele neexaminat timp îndelungat, multe din ele pierzându-și actualitatea.

72. În acest sens, **Curtea reține că prevederile constituționale nu interzic instituirea unor termene de valabilitate a proiectelor de acte legislative.**

73. Mai mult, chiar și în cazul inițiativelor de revizuire a Constituției, articolul 143 alin.(2) din Legea Fundamentală statuează că: „Dacă, de la prezentarea inițiativei cu privire la modificarea Constituției, Parlamentul nu a adoptat timp de un an legea constituțională corespunzătoare, propunerea se consideră nulă”. Astfel, **Curtea reține că a fortiori se justifică posibilitatea instituirii de către forul legislativ a nulității proiectelor de legi organice sau ordinare și a proiectelor de hotărâri neexaminat pe parcursul unei legislaturi.**

74. În același context, Curtea notează că, la constituirea noului Parlament, deputații sau formațiunile politice care au obținut votul cetățenilor pentru un nou mandat, dispun de dreptul de a înainta din nou inițiativele legislative înregistrate, dar neexaminat de forul legislativ anterior.

75. În lumina celor expuse, limitarea valabilității proiectelor de acte legislative la durata unei legislaturi parlamentare nu este contrară prevederilor Constituției, sub rezerva constatărilor menționate supra în privința proiectelor înscrise în ordinea de zi.”

85. Din conținutul jurisprudenței anterioare Curtea subliniază că nulitatea proiectelor de acte legislative înregistrate care nu au fost incluse în ordinea de zi a Parlamentului nu este contrară Constituției. Potrivit articolului 63 alin. (4) din Legea Supremă, noul corp legislativ este obligat să examineze doar proiectele care nu au parcurs până la capăt etapele procedurii legislative parlamentare, dar care au fost înscrise în ordinea de zi a Parlamentului, nu și pe cele neînregistrate pe ordinea de zi.

86. În acest sens, Curtea, păstrând linia jurisprudenței sale anterioare, reiterează că limitarea valabilității proiectelor de acte legislative înregistrate în Parlament, dar neînscrise pe ordinea de zi, la termenul de 2 ani, în esență, nu este în măsură să lezeze dreptul deputatului la inițiativă legislativă, acesta, la expirarea perioadei respective, având posibilitatea, în cazul în care proiectul respectiv nu și-a pierdut actualitatea, de a-l înregistra din nou.

87. Totuși, Parlamentul trebuie să trateze cu maximă diligență instituirea unor asemenea termene, or, reglementarea unei perioade excesiv de mici de valabilitate a proiectelor de acte legislative înregistrate în Parlament ar putea afecta însăși substanța dreptului la inițiativă legislativă, reglementat de articolul 73 din Constituție.

88. De asemenea, cu referire la prevederea art. 47 alin. (15) din Regulamentul Parlamentului, Curtea observă că proiectele de acte legislative care și-au pierdut actualitatea, precum și cele rămase fără autori se resping de Parlament în baza unei liste comune, în temeiul rapoartelor comisiilor de profil.

89. Astfel, Curtea reține că aceste categorii de proiecte se resping prin voința exprimată de deputați, în baza propunerii comisiilor de profil, și nu în mod unilateral de către acestea din urmă.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

3.2.3. Privind posibilitatea dezbaterii și adoptării proiectelor de legi în regim de urgență [art. 60 alin. (5)]

90. Curtea constată că, prin Legea nr. 294 din 12 decembrie 2013, articolul 60 din Regulamentul Parlamentului a fost completat cu alineatul (5), potrivit căruia unele proiecte de legi, la solicitarea Președintelui ședinței Parlamentului sau a unei fracțiuni parlamentare, cu votul majorității deputaților aleși, pot fi supuse dezbaterilor și adoptării în regim de urgență.

91. Curtea atestă că potrivit articolului 74 alin. (3) din Constituție: „Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.”

92. Curtea relevă că, întru dezvoltarea dispozițiilor constituționale ale articolului 74 alin. (3), Parlamentul, prin articolele 43 și 44 din propriul Regulament, a reglementat procedura de urgență de examinare a unor proiecte de legi.

93. Astfel, proiectele de acte legislative, propuse de Guvern pentru examinare în regim de urgență, urmează a fi supuse aprobării de către Biroul permanent. Ulterior aprobării, Biroul permanent va stabili termenul de depunere a raportului asupra proiectului actului legislativ, care nu va depăși 10 zile lucrătoare, iar după primirea raportului comisiei sesizate în fond, Biroul permanent va înscrie cu prioritate proiectul de act legislativ în proiectul ordinii de zi pentru următoarea ședință plenară.

94. În acest sens, Curtea reiterează că prevederile constituționale ale art. 74 alin. (3) din Constituție conferă Guvernului dreptul de a stabili modul și prioritățile de examinare în Parlament a proiectelor de legi prezentate de către acesta, precum și cele prezentate de deputați și acceptate de către Guvern.

95. Curtea relevă că Guvernul, potrivit Constituției (art. 96), asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice.

96. Astfel, Curtea reține că dreptul Guvernului de a stabili prioritățile de examinare a propriilor proiecte de legi înaintate către Parlament acordă executivului reale pârghii în vederea realizării eficiente a politicii interne și externe a statului, precum și realizării Programului de activitate, în baza căruia a obținut votul de încredere al Parlamentului.

97. Totodată, Curtea menționează că dreptul de care dispune Guvernul potrivit articolului 74 alin. (3) din Constituție nu impune o interdicție Parlamentului de a stabili prin propriul regulament de funcționare o prioritate a examinării proiectelor de legi și la cererea altor subiecți.

98. Curtea reține că legiuitorul constituant, prin art. 74 alin. (3) indică expres că alte propuneri legislative urmează a fi examinate în modul stabilit. Or, prin prevederile articolului 60 alin. (5) din Regulamentul Parlamentului, forul legislativ nu a făcut nimic altceva decât de a stabili procedura de

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

urgență și la examinarea proiectelor de legi ca urmare a solicitării Președintelui ședinței sau a unei fracțiuni parlamentare.

99. Curtea menționează că, potrivit art. 73 din Constituție, suplimentar Guvernului, dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.

100. Totodată, Curtea reține că examinarea de urgență a proiectelor de legi la solicitarea Președintelui ședinței sau a unei fracțiuni parlamentare **poate viza doar comprimarea termenelor, și nu excluderea sau eludarea unor etape ale procedurii legislative** (avizarea proiectului cu entitățile interesate, organizarea consultărilor în caz de necesitate etc.). Astfel, chiar și în cazul aplicării procedurii de urgență Parlamentul urmează să respecte etapele legislative enunțate în Regulamentul Parlamentului și în Legea nr. 780 din 27 decembrie 2001 privind actele legislative.

101. La fel, la examinarea de urgență a proiectelor de acte legislative care nu constituie inițiativa Guvernului, Curtea reține că în mod imperativ acceptul executivului urmează a fi pentru propunerile legislative care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare (art. 131 alin. (4) din Constituție).

102. Prin urmare, analizând conținutul articolului 60 alin. (5) din Regulamentul Parlamentului, Curtea relevă că acesta nu este contrar prevederilor articolului 74 alin. (3) din Legea Supremă.

3.2.4. Privind solicitarea verificării cvorumului din partea unei fracțiuni parlamentare [art. 88 alin. (3)]

103. Potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr.4 din 22 aprilie 2013, „principiul statului de drept, fiind consacrat în preambulul Constituției, vizează Constituția în integralitatea sa”.

104. Dezvoltând esența principiului statului de drept, acesta presupune **asigurarea legalității**, securității juridice, interzicerea arbitrarului, accesul la justiție în fața instanțelor judecătorești independente și imparțiale, inclusiv controlul judiciar al actelor administrative, respectarea drepturilor omului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii [Raportul Comisiei de la Veneția privind statul de drept, CDL-AD(2011)003rev, Strasbourg, 4 aprilie 2011, paragraful 41].

105. În acest sens, respectarea principiului legalității în activitatea puterilor în stat reprezintă, indiscutabil, un element al statului de drept.

106. Reieșind din prevederile art. 74 din Legea Supremă, legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, iar legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.

107. Curtea menționează că obligația de respectare a cvorumului, ca premisă a începerii procesului de legiferare, este pusă în sarcina președintelui ședinței.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

108. În acest sens, potrivit art. 103 și art. 104 din Regulamentul Parlamentului, președintele ședinței precizează dacă este întrunit cvorumul legal și anunță ordinea de zi conduce dezbaterile, veghează la respectarea Regulamentului și menținerea ordinii la ședințe.

109. Totodată, art. 107 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului prevede că „în afara dezbaterilor legislative sau politice în cadrul ședințelor în plen, un deputat poate, cu titlu de excepție, să facă obiecții și propuneri cu privire la chestiuni ce țin de respectarea Regulamentului”.

110. Analizând completarea efectuată la art. 88 din Regulamentul Parlamentului, conform căreia „solicitarea de verificare a cvorumului din partea unei fracțiuni parlamentare este admisă doar dacă majoritatea deputaților fracțiunii respective sînt prezenți în sala de ședință”, Curtea menționează că aceasta este contrară cu esența statului de drept.

111. Or, respectarea principiului statului de drept, materializat prin legalitatea procesului de legiferare, pe lângă faptul că este o obligație a președintelui ședinței, în același timp, constituie și o îndatorire a deputaților, fracțiunilor parlamentare de a solicita respectarea acestuia.

112. În această ordine de idei, Curtea relevă că, în situația în care deputatul, în numele propriu sau în numele fracțiunii, observă că ședința Parlamentului nu întrunește cvorumul necesar, acesta, fără a fi condiționat de anumiți factori independenți de voința sa, are posibilitatea să solicite verificarea acestuia.

113. Or, imposibilitatea membrului unei fracțiuni de a solicita președintelui ședinței verificarea prezenței deputaților la ședința în plen a Parlamentului, în eventualitatea votării unui act normativ în lipsa cvorumului, pe lângă violarea art. 1 alin. (3) din Legea Supremă, ar implica și încălcarea art. 74 din Legea Supremă.

114. Curtea atestă că, deși Parlamentul, în temeiul art. 64 alin. (1) din Constituție, în baza principiului autonomiei regulamentare, are prerogativa de a-și stabili prin Regulament structura și modul de organizare și funcționare, acesta nu poate fi contrar spiritului Constituției și ordinii publice instituite pentru procedura de adoptare a legilor.

115. De asemenea, această prevedere vine în contradicție cu principiile mandatului reprezentativ și nulității mandatului imperativ, consacrate de articolul 68 din Constituție.

116. În sensul normei constituționale de la articolul 68, cu toate că deputații sunt aleși pe liste de partide, în cadrul sistemului proporțional, fiecare din ei dispune de un mandat individual, care îl obligă să se afle în serviciul întregului popor și pentru care poartă răspundere individuală.

117. În acest context, prin Hotărârea nr. 8 din 19 iunie 2012 privind interpretarea articolelor 68 alin. (1), (2) și 69 alin. (2) din Constituție Curtea a statuat că:

„34. [...] În exercitarea mandatului, parlamentarul se supune numai Constituției, legilor și trebuie să adopte atitudini care, potrivit conștiinței sale, servesc binelui public. [...]

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

35. [...] În definierea acestor interese, opțiunea parlamentarului este liberă, chiar dacă el face parte dintr-un partid pe care îl reprezintă în Parlament. [...]

43. [...] Aleșii nu au obligația legală să-și susțină partidul sau deciziile grupului lor în cadrul Parlamentului. Mai mult, în cazul în care deputatul, prin comportamentul său, provoacă daune acestuia, partidul sau grupul din care face parte poate să-l excludă, însă această excludere nu antrenează pierderea mandatului parlamentar. Aceasta, în mod evident, nu împiedică deputatul ca, odată ales, să își onoreze angajamentele și să se conformeze disciplinei de vot a grupului parlamentar din care face parte.”

118. O altă abordare a reglementărilor în cauză ar duce la tolerarea ilegalităților comise de către deputați în procesul de vot și inacțiunea sau reavoința președintelui ședinței în cazul acțiunilor neconstituționale și ilegale ale deputaților de adoptare a legilor în lipsa cvorumului instituit. Aceste prevederi sunt într-o contradicție directă cu principiul securității juridice, garantat de art.1 alin.(3) din Constituție prin prisma principiilor statului de drept. În acest aspect este relevantă jurisprudența Curții Europene în cauza *Volkov c.Ucrainei*:

„Privitor la respectarea principiului securității juridice [...] Curtea, [...] a luat act că **rezoluția Parlamentului [...] a fost votată în absența majorității parlamentare, membrii prezenți folosind abuziv și cardurile de vot ale celor absenți.**

Această manieră de vot nu doar că încalcă prevederile naționale [...] dar subminează grav principiul securității juridice.”

119. Prin urmare, condiționarea dreptului deputatului, membru al fracțiunii parlamentare, de a solicita verificarea cvorumului numai dacă majoritatea deputaților fracțiunii respective este prezentă în sala de ședințe, pe lângă faptul că încalcă prevederile constituționale ale articolului 1 alin. (3), ar depăși principiul autonomiei regulamentare a Parlamentului și ar putea genera violarea articolului 74 din Legea Supremă, este contrară și principiilor mandatului reprezentativ și nulității mandatului imperativ, consacrate de articolul 68 din Constituție.

3.2.5. Privind posibilitatea sancționării deputatului prin reținerea din drepturile salariale [art. 133 alin. (6) și 139¹ alin. (2)-(3)]

120. Curtea constată că, prin Legea nr. 294 din 12 decembrie 2013, Regulamentul Parlamentului a fost completat cu articolul 133 alin. (6), potrivit căruia deputatul, ca urmare a sancționării sale cu interzicerea participării la ședințele plenare pe o durată de până la 10 ședințe, pierde indemnizația și 10% din salariu pentru fiecare ședință, începând cu ziua următoare celei în care a fost aplicată sancțiunea, dar nu mai mult de 75% din salariu.

121. De asemenea, prin aceeași Lege de modificare și completare a Regulamentului Parlamentului, a fost introdus articolul 139¹, potrivit căruia neexecutarea cerințelor președintelui ședinței și ale colaboratorului serviciului special al Parlamentului de părăsire a sălii de ședințe se

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

sanctionează cu pierderea a 25% din salariu și din alte indemnizații pentru luna următoare, iar opunerea de rezistență sau insultele aduse colaboratorului serviciului special al Parlamentului în legătură cu solicitarea de a părăsi sala de ședințe a Parlamentului de către deputatul vizat se sanctionează cu pierderea a 50% din salariu și din alte indemnizații pentru luna următoare.

122. Curtea observă că art. 133 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului prevede exhaustiv categoriile de sancțiuni aplicate deputaților ca urmare a încălcării prezentei legi, și anume: a) avertismentul; b) chemarea la ordine; c) retragerea cuvântului; d) lipsirea de cuvânt pe o durată de până la 5 ședințe; e) eliminarea din sala de ședințe; f) interzicerea participării la ședințele plenare pe o durată de până la 10 ședințe. Astfel, această enumerare nu cuprinde sancțiunea financiară.

123. Totodată, Curtea reține că atât prevederile art. 133 alin. (6), cât și cele ale art. 139¹ din Regulamentul Parlamentului constituie veritabile sancțiuni disciplinare cu caracter financiar aplicabile deputaților în Parlament.

124. În acest sens, Curtea menționează că alegația autorilor sesizării privind neconstituționalitatea normelor contestate ca urmare a neprevăderii unei asemenea sancțiuni în art. 133 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului nu poate fi pusă la baza neconstituționalității normelor respective, aceasta fiind o problemă de tehnică legislativă, și nu de constituționalitate.

125. Curtea reține că, potrivit art. 26 alin. (1) lit. a) din Legea despre statutul deputatului în Parlament, deputatul are dreptul la salariu lunar în modul, condițiile și mărimile prevăzute de Legea nr. 355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, pentru exercitarea eficientă a mandatului.

126. În conformitate cu articolul 128 din Codul muncii și articolul 2 din Legea salarizării nr. 847-XV din 14 februarie 2002, salariul reprezintă orice recompensă sau câștig evaluat în bani, plătit salariatului pentru munca prestată sau care urmează a fi prestată.

127. Totodată, art. 26 alin. (1) lit. b) din Legea despre statutul deputatului în Parlament prevede că deputatul în Parlament are dreptul și la diurne și alte plăți compensatorii, în mărimile stabilite de Biroul permanent, care nu se includ în salariul lunar și nu se iau în calcul la stabilirea cuantumului prestațiilor de asigurări sociale.

128. Astfel, Curtea menționează că, dacă salariul deputatului presupune o sumă fixă stabilită de Legea nr. 355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, atunci celelalte plăți de care beneficiază alesul poporului se stabilesc de către Biroul permanent și sunt condiționate de anumiți factori aflați în legătură directă cu activitatea deputatului.

129. În acest sens, din articolele contestate rezultă că deputatul poate fi sancționat financiar procentual atât din salariu, cât și alte indemnizații.

130. În această ordine de idei, Curtea menționează că prevederile constituționale nu interzic efectuarea reținerilor din salariu și/sau alte plăți ale deputaților în situația sancționării acestora pentru încălcarea Regulamentului Parlamentului. Totuși, mărimea acestor rețineri trebuie să fie, pe de o parte, proporțională abaterilor comise, iar, pe de altă parte, să nu lezeze alte principii constituționale, cum ar fi reprezentativitatea mandatului și interdicția mandatului imperativ.

131. Astfel, la determinarea mărimii sancțiunilor financiare trebuie ținut cont și de faptul că art. 70 din Legea Supremă interzice exercitarea de către deputat a oricărei altei funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice. Or, mărimea excesivă a sancțiunilor financiare aplicate acestuia, în situația în care deputatului îi este interzisă exercitarea funcțiilor retribuite, ar leza independența financiară a acestuia.

132. Curtea reține că, analizând sancțiunile pecuniare de la articolele 133 alin. (6) și 139¹ alin. (2) și (3) din Regulamentul Parlamentului, se observă că atât faptele pentru care se aplică, cât și modul de aplicare sunt diferite. Astfel, sancțiunea pecuniară reglementată de articolul 133 alin. (6) se aplică în cazul în care deputatul este sancționat disciplinar cu interzicerea participării la ședințele plenare, iar sancțiunea cuprinsă la articolul 139¹ alin. (2) și (3) se aplică pentru neexecutarea cerințelor președintelui ședinței și ale colaboratorului serviciului special al Parlamentului de părăsire a sălii de ședințe sau pentru opunerea de rezistență și insultele aduse acestora în legătură cu solicitarea de a părăsi sala de ședințe a Parlamentului. Mai mult, normele contestate prevăd clar mărimea sancțiunilor pecuniare aplicate [nu mai mult de 75% din salariu pentru temeiul prevăzut la art. 133 alin. (6) și 25%/50 % din salariu și indemnizații pentru faptele prevăzute la 139¹ alin. (2) și (3)].

133. La fel, Curtea menționează că în situația în care deputatul, pentru fapta săvârșită, a fost sancționat în conformitate cu prevederile articolului 139¹, reținerea din salariu și indemnizațiile de care beneficiază acesta se va face pentru luna următoare, spre deosebire de norma articolului 133 alin. (6), unde reținerea din drepturile salariale se face începând cu ziua următoare celei în care i-a fost aplicată sancțiunea.

134. În acest context, Curtea relevă că atât sancțiunea articolului 133 alin. (6), cât și cele ale articolului 139¹ alin. (2) și (3) din Regulamentul Parlamentului nu pot fi percepute ca fiind excesive și disproporționate, nefiind încălcate normele constituționale.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 114, 116 ALIN. (1) ȘI 125 ALIN. (5) COMBINAT CU ARTICOLUL 6 DIN CONSTITUȚIE

135. Autorii sesizării pretind că prevederile supuse controlului constituționalității încalcă articolul 6 din Constituție, potrivit căruia:

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

136. Potrivit autorilor sesizării, prevederile supuse controlului constituționalității încalcă articolul 114 din Constituție, care prevede:

„Justiția se desfășoară în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

137. În același timp, autorii sesizării consideră că asupra normelor contestate au incidență și prevederile articolului 116 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.”

138. Totodată, Curtea va analiza prevederile contestate și prin prisma articolului 125 alin. (5) din Constituție, potrivit căruia:

„(5) În exercitarea mandatului, procurorii se supun numai legii.”

1. Argumentele autorilor sesizării

139. Cu referire la prevederile art. 27 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului, autorii sesizării consideră că numai instanțele de judecată pot decide care materiale pot fi folosite ca probe și care este valoarea lor probantă într-un proces.

140. Astfel, autorii sesizării menționează că prin adoptarea unei asemenea norme se permite o imixtiune a puterii legislative în cea judecătorească, violându-se principiul separării puterilor în stat, prevăzut de art. 6 din Constituție, precum și art.114, care stabilește organele ce desfășoară justiția.

141. Totodată, autorii sesizării consideră că modificările operate la articolele 31 și 36 din Regulamentul Parlamentului, prin care s-a interzis invitarea la comisiile permanente și de anchetă a reprezentanților puterii judecătorești, procuraturii și organului de urmărire penală, sunt contrare prevederilor constituționale.

142. Autorii sesizării indică că Legea Supremă nu stipulează interdicții la acest capitol, iar art. 6 al Constituției prevede colaborarea puterilor în stat în exercitarea prerogativelor ce le revin, fapt pentru care deputații, judecătorii, procurorii etc. au obligația de a colabora.

143. De asemenea, potrivit autorilor sesizării, prevederile contestate vin în contradicție cu articolele 20 alin. (2) și 21 alin. (3) din Legea nr.39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament.

2. Argumentele autorităților

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

144. Parlamentul, în opinia prezentată, a menționat că prin completarea articolului 27 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului, potrivit căruia avizele consultative ale comisiilor permanente ale Parlamentului emise în vederea asigurării aplicării uniforme a legislației nu pot fi folosite ca probe în instanțele de judecată, legiuitorul a stabilit că un organ de lucru al Parlamentului nu îl poate substitui pe acesta din urmă, de atribuțiile căruia, potrivit art. 66 lit. c) din Constituție, ține interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării.

145. Cât privește prevederile articolelor 31 alin. (4) și 36 alin. (1), Parlamentul a indicat că aprecierea respectării principiului separației și colaborării puterilor în stat rămâne la latitudinea Curții Constituționale.

146. Președintele Republicii Moldova, în opinia prezentată, a menționat că modificările operate la articolele 27, 31 și 36 din Regulamentul Parlamentului au fost adoptate ca urmare a pronunțării la 23 septembrie 2013 a Hotărârii Curții Constituționale privind controlul constituționalității unor prevederi din Hotărârea Parlamentului nr. 3 din 15 februarie 2013. Or, Curtea a relevat că depunerea declarațiilor în fața comisiei de anchetă este un drept discreționar al exponenților puterii judecătorești, dar nu o obligație.

147. Guvernul, în poziția sa scrisă, a menționat că invocarea de către autorii sesizării a conflictului dintre normele contestate și cele statuate în articolele 20 alin. (2), 21 alin. (3) din Legea despre statutul deputatului în Parlament este irelevantă, deoarece Curtea se pronunță asupra constituționalității normelor de drept, nu și asupra conflictului dintre diferite acte legislative.

3. Aprecierea Curții

3. 1. Principii generale

148. Curtea relevă că, în conformitate cu art. 1 alin. (3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

149. Curtea reiterează că conceptul statului de drept impune, *inter alia*, necesitatea respectării și a altor imperative ale Legii Supreme, unul dintre acestea fiind și principiul separației și colaborării puterilor.

150. În acest context, Curtea reține că articolul 6 din Legea Fundamentală stabilește că în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

151. Curtea menționează că autoritățile care reprezintă aceste trei puteri sunt învestite cu anumite prerogative, potrivit prevederilor Constituției, nici una dintre ele neavînd posibilitatea de a uzurpa atribuțiile celeilalte sau de a le transmite exercitarea acestora.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

152. Totodată, între organismele care exercită, în mod exclusiv, prerogativele unui anumit tip de putere există o interacțiune funcțională și chiar o colaborare, menite să asigure armonia procesului de conducere socială și împiedicarea abuzului unei puteri față de alta.

153. În acest sens, Curtea Constituțională, în Hotărârea nr. 3 din 9 februarie 2012, a subliniat:

„[...] conținutul și sensul teoriei separării puterilor prezumă un echilibru al puterilor și o independență relativă a acestora, un sistem de frâne, de balanțe și contrabalanțe, care ar influența reciproc autoritățile, nepermițându-le depășirea limitelor stabilite de Constituție în exercitarea atribuțiilor.”

154. La fel, Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 24 din 10 septembrie 2013 a apreciat:

„40. [...] Având în vedere că o putere socială poate fi frânată în eventuala admitere a unor abuzuri în exercitarea puterii de stat numai printr-o altă putere, echivalentă după prerogative și posibilități, Curtea în jurisprudența sa a dezvoltat principiul separației și colaborării puterilor statului garantat de art.6 din Constituție și a dedus drept componentă indispensabilă al acestui principiu – **echilibrul ramurilor puterii de stat**.

41. Echilibrul celor trei componente ale puterii de stat rezultă din interdicția constituțională impusă acestora de a nu concura între ele. Menținerea echilibrului puterilor în stat constituie o cerință inerentă pentru evitarea tendinței de a subordona o componentă a puterii de către alta.”

155. Curtea menționează că puterea legislativă își are sorgintea în prevederile constituționale ce reglementează instituția Parlamentului (art. 60-76), realizându-și funcția legislativă prin edictarea regulilor de conduită pentru toate persoanele fizice și juridice din societate.

156. Puterea executivă este formată de cea legislativă, materializându-se prin îndeplinirea funcției de executare a legilor și realizare a politicii interne și externe a statului.

157. Curtea relevă că funcția jurisdicțională, exprimată prin rezolvarea litigiilor care apar în procesul aplicării și executării actelor normative, este realizată de către puterea judecătorească.

158. Curtea menționează că, potrivit articolului 114 din Constituție, justiția se înfăptuiește numai de instanțele judecătorești.

159. În acest sens, Curtea, în Hotărârea nr. 10 din 4 martie 1997, a reiterat următoarele:

„[...] Autoritatea judecătorească acționează numai în limitele instanțelor judecătorești, acestea fiind singurele autorități publice abilitate să înfăptuiască justiția în stat.”

160. Totodată, Curtea, prin Hotărârea nr. 18 din 11 decembrie 2012, a menționat următoarele:

„48. Întrucât, potrivit art.114 din Constituție, justiția se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești, acestea urmează să dispună de plenitudinea prerogativelor procesuale pentru soluționarea justă a cauzei, fără a exista limitări

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

nejustificate în acțiunile ce urmează a fi întreprinse, astfel încât la realizarea scopului final hotărârea judecătorească să nu devină una iluzorie.”

161. Potrivit articolului 116 alin. (1) din Constituție, judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili potrivit legii.

162. Curtea relevă importanța asigurării unei independențe reale puterii judecătorești ca o condiție *sine qua non* în vederea realizării idealului statului de drept, consfințit în art. 1 alin. (3) din Legea Supremă.

163. În jurisprudența sa anterioară Curtea a subliniat importanța principiului constituțional al independenței autorității judecătorești, în special a judecătorului – exponent al puterii judecătorești, și a menționat în Hotărârea nr. 22 din 5 septembrie 2013 următoarele:

„53. Independența puterii judecătorești are atât o componentă obiectivă – caracteristică indispensabilă a puterii judecătorești, cât și o componentă subiectivă, care privește dreptul persoanei de a își stabili drepturile și libertățile de către un judecător independent. Fără judecători independenți, nu se poate vorbi despre o veritabilă garantare a drepturilor și libertăților. În consecință, independența justiției nu este un scop în sine. Acesta nu este un privilegiu personal al judecătorilor, ci este justificată de necesitatea de a permite judecătorilor să-și îndeplinească rolul lor de gardieni ai drepturilor și libertăților poporului. Prin urmare, independența puterii judecătorești nu este un privilegiu sau prerogativa judecătorului, ci o garanție împotriva presiunilor exterioare la luarea deciziilor.”

164. Astfel, referindu-se la componenta obiectivă a puterii judecătorești, Curtea, în Hotărârea nr. 10 din 4 martie 1997, a reiterat următoarele:

„Dispozițiile art. 114 și art. 116 alin. (1) din Constituție stabilesc principiul independenței judecătorilor, principiu în afara căruia nu se poate vorbi de o autentică activitate de îndeplinire a justiției. Independența judecătorului presupune, în primul rând, raporturile acestuia cu celelalte autorități publice. **De aici rezultă că judecătorii nu se află și nu trebuie să se afle în raporturi de subordonare față de alte autorități publice, indiferent care ar fi acestea și indiferent de poziția ierarhică a acestor autorități în stat.**”

165. Curtea relevă că garantul independenței autorității judecătorești este Consiliul Superior al Magistraturii, care, în virtutea articolului 123 din Constituție, asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători.

166. Referitor la independența procurorului, Curtea menționează că, potrivit art. 125 alin. (5) din Constituție, în exercitarea mandatului, procurorii se supun numai legii.

167. Astfel, după cum rezultă din articolul 2 alin. (3) și (4) din Legea cu privire la Procuratură, principiul independenței exclude subordonarea procuraturii puterii legislative și celei executive, precum și influența sau imixtiunea altor organe și autorități ale statului în activitatea procuraturii.

168. Curtea, în Hotărârea nr. 29 din 23 septembrie 2013, a reiterat că „[...] procurorul este persoană cu funcție de demnitate publică. Activitatea procurorului se bazează pe dispozițiile constituționale și ale Legii cu privire la Procuratură, care prevăd garanțiile activității acestuia. [...] Procurorul își

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

organizează și desfășoară activitatea conform principiului autonomiei, asigurat prin independența procesuală și controlul judecătoresc, care îi oferă posibilitatea de a lua de sine stătător decizii în cazurile pe care le examinează.”

169. Totodată, Curtea menționează că garantul autonomiei, obiectivității și imparțialității procurorilor este Consiliul Superior al Procurorilor – organ reprezentativ și de autoadministrare a procurorilor.

3.2. Aplicarea principiilor enunțate la prezenta cauză

3.2.1. Privind interzicerea utilizării ca probe în instanțele de judecată a avizelor consultative [art. 27 alin. (3)]

170. Curtea reiterează că, potrivit articolului 115 alin. (4) din Constituție, organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sînt stabilite prin lege organică.

171. La fel, conform prevederilor art. 72 alin. (3) din Constituție, legiuitorul constituant a acordat Parlamentului competența exclusivă de a reglementa prin legi organice organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești.

172. În context, Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr. 14 din 15 noiembrie 2012, a reiterat:

„70. [P]otrivit dispozițiilor art. 115 alin. (4) din Constituție, organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sînt stabilite prin lege organică. Astfel, stabilirea regulilor de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești constituie o prerogativă exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură [...]”

173. Art. 27 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului în redacția Legi nr. 294 din 12 decembrie 2013 stabilește: „Comisiile permanente emit, de asemenea, avize consultative în vederea asigurării aplicării uniforme a legislației, **care nu pot fi folosite ca probe în instanțele de judecată**”.

174. Astfel, conform acestor modificări, avizele consultative emise de către comisiile permanente în vederea aplicării uniforme a legislației nu pot fi folosite ca probe în instanțele de judecată.

175. Curtea reține că, în vederea instituirii previzibilității și clarității în procesul de înfăptuire a justiției, dar și a evitării situațiilor arbitrare, Parlamentului îi revine obligația de a adopta legi organice ce stabilesc procedura de judecare a cauzelor penale, contravenționale și civile.

176. În acest sens, adoptarea de către legiuitor a legilor organice care ar stabili procedura de judecare a litigiilor deferite instanțelor judecătorești, în esență, nu contravine prevederilor articolelor 6 și 114 din Legea Supremă, Curtea urmînd a examina fiecare situație în mod particular, și în raport cu alte norme constituționale.

177. Astfel, Curtea relevă că sintagma contestată de autorii sesizării, prin care nu pot fi folosite ca probe în instanțele de judecată avizele consultative

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

emise de comisiile permanente în vederea asigurării aplicării uniforme a legislației, aceasta, în particular, reprezintă o normă prin care este reglementată procedura de înfăptuire a justiției.

178. Curtea reține că, în procesul de înfăptuire a justiției, judecătorul este obligat să aplice legea. Avizele comisiilor parlamentare de interpretare a unor prevederi legale nu urmează să influențeze judecarea cauzei. Or, avizele nu pot avea un caracter obligatoriu, spre deosebire de legile de interpretare, ci unul de recomandare.

179. Totodată, Curtea relevă că invocarea faptului că articolul 27 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului vine în contradicție cu prevederile alin. (2) al aceluiași articol nu ține de competența Curții Constituționale, Curtea nefiind împuternicită de a interpreta actele normative subordonate Constituției și nici de a soluționa situațiile de concurență a acestora.

180. Reieșind din aceste considerente, Curtea menționează că prevederile articolului 27 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului, în redacția Legii nr. 294 din 12 decembrie 2013, sunt constituționale.

3.2.2 Privind interzicerea invitării în fața comisiilor parlamentare a reprezentanților puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală [art. 31 alin. (4) și 36 alin. (1)]

181. Potrivit art. 60 din Constituție, organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului este Parlamentul.

182. Ca reprezentant al poporului, Parlamentul este abilitat cu funcția de control și informare a poporului despre modul de realizare a prerogativelor puterii poporului. Astfel, potrivit articolului 66 lit. n) din Constituție, Parlamentul inițiază cercetarea și audierea oricăror chestiuni ce se referă la interesele societății.

183. Curtea relevă că, întru dezvoltarea dispozițiilor constituționale ale art. 64 alin. (1), în conformitate cu prevederile Titlului I din Regulamentul Parlamentului, organele de lucru ale Parlamentului, create de el pentru desfășurarea activității sale, sunt comisiile permanente (art. 16). În caz de necesitate, organul legislativ poate constitui, de asemenea, comisii speciale și comisii de anchetă (articolele 32 și 34 din Regulament).

184. Curtea constată că, prin Legea nr. 294 din 12 decembrie 2012 pentru modificarea și completarea Regulamentului Parlamentului, articolele 31 alin. (4) și 36 alin. (1) au fost completate cu următoarele prevederi: „Nu pot fi invitați în cadrul anchetei reprezentanții puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală pentru prezentarea informațiilor ce ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor și/sau confidențialitatea urmăririi penale.”

185. În acest sens, Curtea reține că aceste amendamente au fost adoptate în vederea executării Hotărârii nr. 29 din 23 septembrie 2013, prin care Curtea a recunoscut constituționale alineatele (1) și (2) ale articolului 36 din

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996, în măsura în care nu se aplică exponenților autorității judecătorești, precum și în măsura în care comisiile parlamentare de anchetă nu se pronunță asupra vinovăției sau nevinovăției unei persoane.

186. Astfel, pornind de la raționamentele expuse în Hotărârea nr. 29 din 23 septembrie 2013, în fața comisiilor parlamentare urmează să se prezinte subiecții de drept care se află în raporturi constituționale specifice cu Parlamentul.

187. Curtea atestă că, potrivit art. 66 lit. f) din Constituție, Parlamentul exercită controlul parlamentar asupra puterii executive, sub formele și în limitele prevăzute de Constituție. Guvernul este responsabil în fața Parlamentului și prezintă informațiile și documentele cerute de acesta, de comisiile lui și de deputați, iar dacă membrilor Guvernului li se solicită prezența, participarea lor este obligatorie (art. 104 din Constituție).

188. Curtea observă că, prin modificările adoptate la 12 decembrie 2013, Parlamentul a exclus posibilitatea de a invita/cita reprezentanții puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală în cadrul anchetei pentru prezentarea informațiilor care ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor și/sau confidențialitatea urmăririi penale.

189. Acest lucru se datorează faptului că judecătorii sunt independenți și se supun numai legii (art.116 din Constituție), iar rolul de consiliu de disciplină pentru ei îl are doar Consiliul Superior al Magistraturii (art.123 din Constituție).

190. Curtea, în Hotărârea nr. 29 din 23 septembrie 2013, a reținut că „independența externă a judecătorilor nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul personal al acestora, ci în interesul statului de drept și al persoanelor care solicită și așteaptă o justiție imparțială. Independența judecătorilor trebuie să fie considerată ca o garanție a libertății, a respectării drepturilor omului și a aplicării imparțiale a legii. Imparțialitatea și independența judecătorilor sunt esențiale pentru a garanta egalitatea părților în fața instanțelor”.

191. Potrivit Recomandării CE (2010)12 cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile:

„14. Legea trebuie să prevadă sancțiuni împotriva persoanelor care încearcă să influențeze judecătoria într-un mod nepotrivit.

15. Hotărârile trebuie să fie motivate și pronunțate în mod public. Nu ar trebui să existe vreun alt mod în care judecătorii să fie obligați să își justifice hotărârile.

16. Deciziile judecătorilor nu pot face obiectul vreunei reanalizări, în afara procedurilor de atac sau de redeschidere a cauzei, așa cum sunt ele prevăzute de lege.

17. Cu excepția deciziilor privind amnistia, grațierea sau altor măsuri similare, puterile executivă și legislativă nu pot lua decizii care să invalideze hotărâri judecătorești.

18. Dacă comentează deciziile judecătorești, executivul și legislativul trebuie să evite criticile care ar submina independența puterii judecătorești sau ar slăbi încrederea publicului în justiție. De asemenea, acestea ar trebui să evite acțiuni ce

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

pot pune sub semnul întrebării intenția lor de a respecta deciziile judecătorilor, altele decât cele prin care își manifestă intenția lor de a formula o cale de atac.”

192. La fel, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară statuează că:

„1.4. În exercitarea atribuțiilor sale judiciare, judecătorul trebuie să fie independent față de colegii săi magistrați în legătură cu deciziile sale, pe care el este obligat să le ia independent.”

193. În comentariul la Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară se menționează că:

„41. Obligația de a răspunde în fața oricui, și în special în fața unei persoane care ar putea fi prejudiciată de acțiunea judecătorului, este contrară independenței justiției. Cu excepția motivărilor judecătorești sau a altor proceduri prevăzute de lege, judecătorul nu este obligat să își justifice soluția, nici chiar față de alți membri ai sistemului judecătorec. Dacă o decizie judecătorească dă dovadă de atâta incompetență încât să justifice inițierea acțiunii disciplinare, în acest caz foarte rar judecătorul nu este obligat să „raporteze”, ci să răspundă unei acuzații sau unei anchete formale desfășurate conform legii.”

194. De asemenea, Curtea a reținut că, potrivit standardelor internaționale, aceste afirmații sunt valabile și pentru procurori. Astfel, conform Liniilor directoare ale ONU privind rolul procurorilor:

„4. Statele membre trebuie să se asigure că procurorii sunt capabili să își exercite atribuțiile profesionale, fără nici o intimidare, impediment, hărțuire, ingerințe necorespunzătoare sau expunerea nejustificată la răspundere civilă, penală sau de altă natură.”

195. În același context, și Raportul Comisiei de la Veneția „Privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea II – Organele de urmărire penală”, adoptat la cea de-a 85 sesiune plenară (17-18 decembrie 2010), prevede:

„42. Trebuie luat în considerare faptul că există un risc de presiune populistă în anumite cauze ce pot apărea în fața Parlamentului, dar și faptul că responsabilitatea în fața acestuia poate pune presiune indirectă asupra unui procuror care să evite să ia decizii nepopulare sau care să ia decizii care vor fi populare pentru legislativ. Prin urmare, **ar trebui exclusă responsabilitatea în fața Parlamentului în cauze individuale cu privire la decizii de urmărire sau neurmărire penală.**”

196. Totodată, Curtea, prin Hotărârea nr. 29 din 23 septembrie 2013, a menționat că singura cale legală de discutare în Parlament a activității sistemului judecătorec și a procuraturii este examinarea raportului asupra modului de organizare și funcționare a instanțelor judecătorești, prezentat anual de către Consiliul Superior al Magistraturii Parlamentului și Președintelui Republicii Moldova, pentru informare, conform articolelor 4 alin. (4) lit.d) și 29 din Legea nr. 947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, și a raportului despre starea legalității și ordinii de drept din țară, precum și despre măsurile întreprinse pentru redresarea ei, prezentat anual Parlamentului de către Procurorul General,

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

conform articolului 27 alin. (3) din Legea nr. 294-XVI din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură.

197. Astfel, în Hotărârea menționată, Curtea a reiterat că orice dispoziție regulamentară care implică posibilitatea citării unui judecător, procuror în fața unei comisii parlamentare de anchetă încalcă evident dispozițiile constituționale care statuează separația puterilor în stat, independența judecătorilor și procurorilor și supunerea lor numai legii.

198. Curtea relevă că, deși articolul 6 din Constituție prevede o colaborare între cele trei puteri, aceasta nu presupune subordonarea puterii judecătorești de către cea legislativă sau atribuirea de către ultima a unor competențe de înlăptuire a justiției. Or, prezența puterii legislative în spectrul juridic se manifestă în mod necesar prin legile care statuează organizarea și funcționarea sistemului judiciar, pe de o parte, și în adoptarea actelor legislative ce urmează a fi aplicate pentru restabilirea și păstrarea ordinii de drept, pe de altă parte.

199. Prin urmare, reieșind din considerentele expuse *supra*, Curtea reține că prevederile articolelor 31 alin. (4) și 36 alin. (1) din Regulamentul Parlamentului sunt conforme articolelor 6, 114, 116 alin. (1) și 125 alin. (5) din Constituție.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 32 ȘI 68 DIN CONSTITUȚIE

200. Autorii sesizării au pretins că articolele 61 alin. (4), 105 alin. (2) și (6), și 132 lit. d¹) și d²) din Regulamentul Parlamentului încalcă articolul 32 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) sînt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.”

201. De asemenea, autorii sesizării au menționat că articolele contestate încalcă și articolul 68 alin. (1) din Constituție, care prevede:

„(1) În exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.”

1. Argumentele autorilor sesizării

202. În opinia autorilor sesizării, articolele 61 alin. (4), 105 alin. (2) și (6) și 132 lit. d¹) și d²) din Regulamentul Parlamentului constituie o imixtiune în activitatea de exercitare a mandatului de deputat și contravin art. 32 și 68 din Constituție, potrivit cărora deputatul are dreptul la libertatea de exprimare, iar în exercitarea atribuțiilor sale este în serviciul poporului.

2. Argumentele autorităților

203. Potrivit opiniei prezentate de Guvern, respectivele prevederi au un scop legitim – cel al asigurării unei activități eficiente a Parlamentului și evitarea cazurilor de împiedicare de către deputați a desfășurării normale a ședințelor plenare, inclusiv a tentativelor de violență în forul legislativ.

3. Aprecierea Curții

204. Legea Supremă, prin articolul 32, garantează oricărui cetățean libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

205. Libertatea de exprimare reprezintă unul din fundamentele societății democratice, una din condițiile primordiale ale progresului ei, care asigură dezvoltarea ei și autorealizarea fiecărei persoane.

206. Curtea reține că, **ținând cont de principiile democrației și pluralismului politic**, consfințite de articolul 1 alin. (3) din Constituție, **garantarea libertății de exprimare a deputaților constituie un element fundamental al mandatului acestora.**

207. Curtea menționează că mandatul de parlamentar exprimă relația parlamentarului cu întregul popor, în serviciul căruia este. Astfel, sintagma “a fi în serviciul poporului” de la articolul 68 alin. (1) din Constituție înseamnă că, din momentul alegerii și până la încetarea mandatului, fiecare deputat devine reprezentantul poporului în integralitatea sa și are drept misiune să servească interesului comun, cel al poporului, și nu doar partidului din care provine. În exercitarea mandatului, parlamentarul se supune numai Constituției, legilor și trebuie să adopte atitudini care, potrivit conștiinței sale, servesc binelui public.

208. Astfel, conținutul politic, atât parlamentar, cât și extraparlamentar, al mandatului se realizează prin drepturile politice ale deputaților, **unul dintre acestea fiind libertatea de exprimare**, specifică parlamentarilor prin dreptul la cuvânt și dreptul la vot.

209. Independența opiniei deputatului este garantată. Or, potrivit articolului 71 din Constituție, deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridic pentru voturile sau opiniile exprimate în exercitarea mandatului.

210. Curtea observă că, prin modificările adoptate la Regulamentul Parlamentului, luările de cuvânt în cadrul ședințelor plenare nu vor putea depăși 7 minute pentru fracțiunile parlamentare și 5 minute pentru deputați.

211. Curtea menționează că prin respectivele amendamente s-a făcut o delimitare între timpul acordat fracțiunilor parlamentare și cel acordat deputaților.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

212. În același timp, Curtea reține că acestea vizează doar luările de cuvânt ale deputaților la dezbaterile proiectului de lege în prima lectură și luările de cuvânt pe marginea proiectelor incluse în ordinea de zi.

213. În același timp, Curtea observă că deputatul, în cadrul pregătirii proiectului de lege pentru dezbateri în a doua lectură, are la dispoziție 10 zile pentru a prezenta amendamente comisiei sesizate în fond (art. 65 alin. (2)) și 2 minute pentru a-și argumenta propunerile în cadrul dezbaterii proiectului pe articole, în cazul în care amendamentele propuse au fost respinse (art. 68 alin. (2)). De asemenea, potrivit art. 70 alin. (3) din Regulamentul Parlamentului, deputatul are la dispoziție 3 minute pentru luările de cuvânt în cadrul dezbaterii proiectului de lege în a treia lectură, în cazul în care amendamentele prezentate nu au fost luate în considerație.

214. Astfel, Curtea reține că **limitarea timpului de exprimare a deputatului nu aduce atingere esenței mandatului reprezentativ și dreptului la libertatea de exprimare a deputatului în substanța sa, ci condiționează exercițiul său de îndeplinirea unei cerințe – încadrarea în durata de timp stabilită.**

215. La fel, Curtea menționează că prin completările operate la art. 132 din Regulamentul Parlamentului a fost restricționat accesul în incinta Parlamentului cu echipamente portabile de amplificare a sunetului sau obiecte, care ar putea tulbura ordinea, precum și s-a interzis blocarea tribunelor și accesul în sala de ședințe a Parlamentului.

216. Astfel, cu referire la opinia autorilor sesizării precum că respectivele acțiuni țin de dreptul la protest parlamentar, Curtea, prin Hotărârea nr.8 din 19 iunie 2012, a subliniat că protestul parlamentar constituie o metodă de luptă politică, o acțiune a unui deputat sau a unui grup de deputați, ca ripostă la o anumită acțiune a majorității, prin care se exprimă o manifestare, **fără acte de violență**, a opoziției împotriva unor acte sau decizii care sînt considerate ilegale sau contrare interesului comun, cu scopul de a obține cedări.

217. Respectiv, acțiunile deputaților care perturbă desfășurarea în condiții normale a ședințelor plenare ale Parlamentului nu pot fi considerate ca protest parlamentar.

218. Reieșind din cele menționate, Curtea reține că prevederile articolelor 61 alin. (4), 105 alin. (2) și (6), și 132 lit. d¹) și d²) din Regulamentul Parlamentului au drept scop asigurarea bunei activități a legislativului și nu aduc nici o atingere articolului 32 din Constituție.

În temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul Jurisdicției Constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admit parțial* sesizările deputaților în Parlament dnii Igor Vrenea, Artur Reșetnicov, Igor Dodon, Ion Ceban, Mihai Ghimpu,

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII UNOR
PREVEDERI DIN REGULAMENTUL PARLAMENTULUI

Valeriu Munteanu și dna Corina Fusu privind controlul constituționalității unor prevederi din Regulamentul Parlamentului.

2. *Se recunosc constituționale* prevederile articolelor 27 alin. (3), 31 alin. (4), 36 alin. (1), 46 alin. (1)-(2), 47 alin. (13)-(15), 60 alin. (5), 61 alin. (4), 105 alin. (2) și (6), 132 lit. d¹) și d²), 133 alin. (6) și 139¹ alin. (2) și (3) din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996.

3. *Se declară neconstituțional* alineatul (3) al articolului 88 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996.

4. *Se sistează procesul* privind controlul constituționalității prevederilor articolelor 63 alin. (3), 102 alin. (7) și 129 alin. (4) din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996.

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău,
HCC nr. 20 din 4 iunie 2014
Dosarul nr. 9a/2014*